

Seletuskiri

põllumajandusministri määruse “Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded“ eelnõu juurde

I Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 32 lõike 3 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 ühise põllumajanduspoliitika rahastamise, haldamise ja seire kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 352/78, (EÜ) nr 165/94, (EÜ) nr 2799/98, (EÜ) nr 814/2000, (EÜ) nr 1290/2005 ja (EÜ) nr 485/2008, artikli 94 alusel.

Määruse muutmise eelnõu on ette valmistanud ja seletuskirja on koostanud Põllumajandusministeeriumi maaelu arengu osakonna põllumajanduskeskkonna büroo peaspetsialist Madli Karjatse (625 6514, e-post madli.karjatse@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi eelnõule on teinud õigusosakonna nõunikud Geir Veski (625 6516, e-post geir.veski@agri.ee) ja Gregori Palm (625 6206, e-post gregori.palm@agri.ee). Eelnõu keeleteimetaja on õigusosakonna peaspetsialisti asendaja Laura Ojava (625 6523, e-post laura.ojava@agri.ee).

II Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu §-s 1 sätestatakse üldsätted

Määrusega kehtestatakse maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded, mis kehtivad Euroopa parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 ühise põllumajanduspoliitika rahastamise, haldamise ja seire kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 352/78, (EÜ) nr 165/94, (EÜ) nr 2799/98, (EÜ) nr 814/2000, (EÜ) nr 1290/2005 ja (EÜ) nr 485/2008, artiklis 92 nimetatud toetusesaajate suhtes ning võttes arvesse artiklis 94 ja lisa II sätestatud tingimusi.

Lõikes 1 sätestatakse, et käesoleva määruse kohaseid maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõudeid peab täitma Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 artiklis 92 nimetatud toetuse saaja (edaspidi *toetuse saaja*).

Lõikes 2 sätestatakse, et toetuse saaja peab täitma maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõudeid kogu tema põllumajandusliku majapidamise maal ja põllumajandusliku tegevusega seoses.

Eelnõu §-s 2 sätestatakse veekaitse nõuded

Eelnõu §-s 2 sätestatud veekaitse valdkonna nõuded on maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuetena kehtinud ka seni ning tulenevad veeseadusest. Järeelvalvet nõuete täitmise üle teostab Keskkonnainspeksioon.

Lõikes 1 sätestatakse taotleja kohustus jätta vooluveekogude äärde puhverriba, kus on keelatud kasutada väetist. Puhverriba laius tavalisest veepiirist mõõdetuna on vähemalt:

- 1) 1 meeter – alla 10 km² valgalaga maaparandussüsteemi eesvoolul,
- 2) 10 meetrit - jõe, oja, peakraavi ja kanali puhul ning üle 10 km² valgalaga maaparandussüsteemi eesvoolul.

Vooluveekogude äärde puhverribade rajamise nõue maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõudena on kehtinud alates 1. jaanuarist 2012. a. Vooluveekogude ääres puhverribade rajamise ja säilitamise peamiseks eesmärgiks on takistada väetiste võimalikku kandumist veekogudesse. Tavaliselt koosneb puhverriba püsivast looduslikust taimestikust, põõsastest või puudest. Tihe taimestik ja nende juured takistavad füüsiliselt saasteainete veekogusse kandumist ning looduslike veekogude äärsed puhverribad üldiselt ei vaja eraldi hooldamist. Soovitav on siiski arvestada, et liialt tihedast rohurindeta võsastikust kipub vesi ja väetisained läbi voolama ja soodustada tuleks rohurinde tekkimist. Puhverribade rajamisel tuleb arvestada maaparandusseaduses ja selle alusel kehtestatud õigusaktides sätestatuga, et tagada maaparandussüsteemi nõuetekohane toimimine. Näiteks ainult puittaimestikust koosnevad puhverribad drenaažisüsteemide maa-alal pole lubatud, kuna puujuured ummistavad dreene ja kollektoreid. Puhverribad aitavad, lisaks veekaitsele reostuse eest, säilitada ka veekogu ja maismaa vahelist looduslikku tasakaalu. Puhverribadel on positiivne mõju looduslikule elurikkusele ja maastiku mitmekesisusele, võimaldades kasvukohti veekoguäärsetele taimeliikidele ning luues pesitsuspaiku lindudele, loomadele ja kimalastele. Veekogudeäärsed puhverribad takistavad mulla ärakannet veekogudesse ja kaitsevad põlde üleujutuse puhul. Sisuliselt on tegemist ühe osaga Veeseaduse §-s 29 sätestatud keelatud tegevustest veekogude äärses veekaitsevööndis. Käesolevas määruses sätestatud nõue keelab väetiste (nii orgaaniliste- kui mineraalväetiste) kasutamise veekaitsevööndi ulatuses. Veekaitsevööndis keemilise taimekaitsevahendi kasutamise keeld ei ole antud nõude osaks, kuna on nõuetele vastavuse süsteemi teise osa ehk kohustuslike majandamisnõuete punkti 10, mis sätestab taimekaitsevahendite kasutamise nõuded, osaks. Selle määruse nõudena loetakse vooluveekogudeks jõed, ojad, peakraavid, kanalid ja maaparandussüsteemide eesvoolud. Kõik nimetatud vooluveekogud on Eestis kaardistatud ja toetuste taotlejatele kättesaadavad Maa-ameti kaardirakendusest. Kaarte uuendatakse vähemalt iga 4 aasta tagant ja vajadusel täiendatakse jooksvalt. Maaparandussüsteemide eesvoolu mõiste on lahti kirjutatud Maaparandusseaduse § 3 lõikes 7. Tavaline veepiir on Maa-ameti põhikaardil märgitud veekogu piir. Kehtestatud nõue vastab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse 1306/2013 lisa II GAEC 1 standardile.

Lõikes 2 sätestatakse nõue taotlejale, kes kasutab põllumajandusmaa niisutamiseks põhja- või pinnavett. Vee kasutamisel põllumajandusmaa niisutamiseks peab veeseaduse §-s 8 sätestatud juhtudel olema vee erikasutusluba, sealhulgas kui kasutatakse põhjavett rohkem kui 5 m³ ööpäevas või pinnavett rohkem kui 30 m³ ööpäevas. Vee erikasutusluba saab taotleda Keskkonnaametist. Tegemist on nõudega, mis maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõudena on taotlejatele kehtinud alates 1. jaanuarist 2010. a. Üldiselt Eesti kliima ei eelda põhja-

või pinnavee suuremahulist kasutamist põllumajandusmaade niisutamiseks, kuid teatud määral meil põllumajandusmaid siiski niisutatakse. Seevastu on vee probleem Euroopa Liidu lõunapoolsetes liikmesriikides väga tõsine. Nõukogude perioodil rajati üle Eesti, kuid peamiselt Kesk-Eesti intensiivse põllumajandusega piirkondades, vihmutussüsteeme peamiselt rohumaade niisutamiseks. Tänapäevaks on suurem osa rajatistest kasutusest väljas ning muutunud ka kasutuskõlbmatuks. Seoses tootmise spetsialiseerumisega tuleb niisutuse kasutamine kõne alla eeskätt köögivilja ja kartuli intensiivtootmisel. Kehtestatud nõue vastab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse 1306/2013 lisa II GAEC 2 standardile.

Lõikes 3 sätestatakse nõue, mille põllumajanduslikus majapidamises ohtlike ainete ja muude saasteainete käitlemisel tuleb järgida veeseaduse § 26⁵ lõikes 8 sätestatud nõudeid. Antud nõue on nõuetele vastavuse süsteemi osaks olnud alates 1. jaanuarist 2009. a. Sisuliselt on tegemist veeseaduse § 26⁵ lõikes 8 kehtestatud nõudega, mille kohaselt järgib taotleja oma põllumajanduslikus majapidamises veeseaduse § 26⁵ lõike 7 alusel kehtestatud nimistusse 1 kuuluvate ohtlike ainete ja prioriteetsete ohtlike ainete pinnavette juhtimise ning nimetatud ainete ja muude saasteainete otse põhjavette juhtimise keeldu, välja arvatud erandjuhtudel vee erikasutusloa alusel. Nimistusse 2 kuuluvate ohtlike ainete ja prioriteetsete ainete juhtimine pinnavette ja põhjavette on lubatud ainult vee erikasutusloa alusel vastavalt veeseaduse paragrahvile 26¹¹. Nõuete täitmist kontrollib Keskkonnainspeksioon, kes on sama nõude täitmist kontrollinud ka seni. Kohapeal kontrollitakse eelkõige seda, kas taotleja on kasutanud vastavatesse nimistutesse kuuluvaid aineid (ostudokumendid, kanded põlluraamatusse, hoidlate visuaalne kontroll) ning kas kasutamisel on toimunud ohtlike ainete, nt biotsiidide ja pestitsiidide lekkeid hoidlast või taarast. Kontrollitakse ka taimekaitseseadmete pesemise ja heitvee ärajuhtimise kohti. Kehtestatud nõue vastab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse 1306/2013 lisa II GAEC 3 standardile.

Lõikes 4 sätestatakse nõue, mille põllumajanduslikus majapidamises naftasaaduste hoidmisehitiste puhul tuleb järgida veeseaduse § 26 lõike 3 alusel kehtestatud nõudeid. Nõue on olnud nõuetele vastavuse süsteemi osaks alates 1. jaanuarist 2009. a. Sisuliselt on tegemist veeseaduse § 26 lõike 3 alusel Vabariigi Valitsuse määramises nr 172 „Naftasaaduste hoidmisehitiste veekaitse-nõuded” kehtestatud nõuete järgimise kohustusega. Naftasaaduste hoidmisehitis on: 1) naftasaaduste mahuti, mille maht on üle 3 m³; 2) üle 3 m³ mahuga naftasaaduste mahuti koos torustike ja seadmetega; 3) üle 3 m³ mahuga naftasaaduste mahuti koos torustike ja seadmetega ning laadimis- või tankimisplatsiga. Konkreetsed nõuded hoidmisehitisele olenevad selle mahust. Osa nõudeid puudutavad kõiki hoidmisehitisi, aga keskmiste ja suurte hoidmisehitiste puhul peab arvestama rangemate nõuetega. Näiteks peab naftasaadusehitise valdaja või operaator hoidmisehitiste lekke korral kohe asuma tõkestama reostuse levikut ning teatama keskkonnaohtlikust lekkest päästeasutusele, hoidmisehitise asukohajärgsele kohalikule omavalitsusele ja Keskkonnainspeksioonile. Juhul, kui taotleja ei ole hoidmisehitise omanik, peab ta teatama hoidmisehitise lekkest ka selle omanikule. Kui taotleja põllumajanduslikus majapidamises on mitu mahutit, nt kaks 2 m³ mahutit, ja need pole omavahel ühendatud, siis käsitletakse neid eraldi ja nende mahtusid ei liideta. Hoidmisehitise juures peab olema võimaliku reostuse piiramiseks vajalik koguses absorbenti (nt turvas või sünteetilised absorbendid). Selliste hoidmisehitise mahutite kohta, mille maht on üle 100 m³, peab olema reostusavarii likvideerimise plaan ja tuleb pidada hoolduspäevikut. Taotleja on kohustatud järgima oma

põllumajanduslikus majapidamises määruse § 6 lõikes 4 sätestatud nõudeid olenemata sellest kas tal on otsene või kaudne valdus naftasaaduste hoidmisehitise üle. Nõude täitmise kontrollimisel fikseeritakse vastavus deklareeritud hoidmisehitise suurusele, nõutud dokumentatsiooni ja absorbandi olemasolu, võimalike lekete esinemine ning tootja tegevus lekete korral. Kehtestatud nõue vastab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse 1306/2013 lisa II GAEC 3 standardile.

Eelnõu §-s 3 sätestatakse nõuded mulla ja süsinikuvarude kaitseks

Eelnõu §-s 3 sätestatakse mulla ja süsinikuvarude kaitse nõuded maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise kolme standardi alt, milleks on minimaalne taimkate, kohaspetsiifilistele tingimustele vastav maakasutus erosiooni piiramiseks ja mullas orgaanilise aine sisalduse taseme säilitamine. Analoogsed nõuded on kehtinud ka seni, aga mõnda nõuet on vastavalt vajadustele natuke muudetud. Nõuete täitmist kontrollib Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA).

Lõikes 1 sätestatakse minimaalse talvise taimkatte nõue teatud valdades ning nõude peamine eesmärk on muldade kaitse erosiooni eest. Haanja, Otepää, Valgjärve, Vastseliina, Rõuge, Antsla, Kambja, Kanepi, Nõo ja Võru vallas asuvast põllumajandusmaast, mida toetuse saajal on õigus kasutada, peab vähemalt 30% olema talvise taimkatte all. Talviseks taimkatteks loetakse 1. novembrist kuni 31. märtsini põllumajandusmaal olevad põllumajanduskultuurid ja kõrretüü. Põllumajandusuuringute Keskuse uuringute alusel esineb Eestis põhiliselt veeerosiooni, mis ei ole üleriikliku, vaid piirkondliku tähtsusega, kuna veeerosioonist ohustatud mullad paiknevad peamiselt Kagu-Eestis. Analoogne nõue kehtis seni 5 vallas, kuid nüüdseks on nõudealuste valdade asjakohasus üle vaadatud ja valdade loetelu uuendatud. Nõue kehtestatakse kümnele vallale, kus PRIA põllumassiivide kaardi ning mullastikukaardi andmete järgi esineb kõige rohkem erodeeritud ja erosiooniohtlike muldadega põllumassiive. Kohapealses kontrollis lähtub teenistuja põlluraamatusse või mõnda muusse tehtud töid ja tööde teostamise aegu kajastavatesse andmetesse tehtud sissekannetest ja reaalsest olukorrast põllul, mida tuvastatakse visuaalselt. Talvise taimkatte arvestusse lähevad taotlusel näidatud rohumaad (püsirohumaad, tundlik püsirohumaad, poolloodusliku koosluse alad, samuti lühiajalised rohumaad), püsikultuurid ja ka külvatud taliviljad ja kõrretüü. Kui taotleja valduses on põllumajandusmaid mitmes nimetatud vallas, siis vaadatakse 30% täitumist taotleja mitte valla põhised. Kehtestatud nõue vastab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse 1306/2013 lisa II GAEC 4 standardile.

Lõikes 2 sätestatakse nõue erosiooni piiramiseks üle 10% kaldega aladel. Nõude kohaselt tuleb üle 10% kaldega aladel erosiooni takistamiseks põllumajandusmaa harimisel kasutada sobivaid agrotehnilisi võtteid. Sobivateks agrotehnilisteks võteteks on mulla harimine risti kallakuga, püsirohumaad rajamine, heintaimede kasvatamine, minimeeritud mullaharimine, kaitseribade rajamine küngaste nõlvadele või veekogude kallastele või muu mullaerosiooni takistav tegevus. Üle 10% kaldega alade määramiseks kasutab PRIA Maa-ameti poolt koostatud >10% kaldega alade kaarti. Kehtestatud nõue vastab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse 1306/2013 lisa II GAEC 5 standardile.

Lõikes 3 sätestatakse nõue, mis keelab põllumajandusmaal kulu, heina ja põhu põletamise. Tegemist on juba palju aastaid kehtinud nõudega. Nõude peamiseks eesmärgiks on mullas orgaanilise aine sisalduse taseme ja toitainete säilitamine. Kokkukogutud põhku ja heina on võimalik kasutada bioenergia tootmiseks, loomasöödaks, allapanuna, ära müüa, anda jahimeestele ulukite toitmiseks vms. Riknenud põhku, heina või silo saab eelnevalt hekseldada ja segada sõnniku hulka või komposteerida. Nõude kontrollimisel on põletamise indikaatoriks selgete põlemistunnustega taimeosad. Kehtestatud nõue vastab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse 1306/2013 lisa II GAEC 6 standardile.

Lõikes 4 sätestatakse viljavaheldus- või külvikorraplaani koostamise nõue, mis on maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõudena kohustuslik olnud palju aastaid. Põllumajandusmaa kohta viljavaheldus- või külvikorraplaan tuleb koostada või uuendada hiljemalt taotluse esitamise aasta 15. juuniks. Vastava aasta kohta koostatud plaan peab olema kohapeal kontrollimiseks kättesaadav 5 aastat pärast seda aastat, mille kohta plaan on koostatud. Plaan koostatakse ettevõtte kogu põllumajandusmaa kohta, välja arvatud järgmises lõigus nimetatud juhtudel. Plaanis peavad sisalduma vähemalt lisas 1 oleva viljavahelduse või lisas 2 oleva külvikorra näidisplaani andmed. Külvikorraplaani on vaja täita mahetootjatel. Plaan võib olla ka elektrooniline ja teises vormis. Oluline on, et näidisplaanis olevad andmed oleks plaanis kajastatud. Kehtestatud nõue vastab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse 1306/2013 lisa II GAEC 6 standardile.

Lõikes 5 on sätestatud erandid, millistel juhtudel ei pea viljavaheldus- või külvikorraplaani koostama. Lõikes 4 mainitud viljavaheldus- või külvikorraplaani ei pea koostama püsirohumaa, püskikultuuride, mitmeaastaste köögiviljade, maasika ning ravim- ja maitsetaimede kasvatamiseks kasutatava põllumajandusmaa kohta ning väiksema kui 0,3 ha suuruse põllu kohta, millel kasvatatakse teravilja-, kaunvilja-, köögivilja-, õli-, kiu- või rühvelkultuure. Mitmeaastasteks köögiviljadeks loetakse rabarber, artišokk, spargel, maapirn, mädarõigas ja mugullauk. Antud nõude raames ei ole oluline mitut või mis kultuure alla 0,3 ha suurusel põllul kasvatatakse.

Eelnõu §-s 4 sätestatakse maastikule iseloomulike vormide säilitamise ja hooldustööde minimaalne taseme nõuded

Eelnõu paragrahviga 4 sätestatakse maastikule iseloomulike vormide säilitamise ja lindude pesitsemise ja kaitse nõuded ning meetmed invasiivsete taimeliikide vältimiseks arvestades etteantud kriteeriume ja lähtudes Eesti põllumajandus- ja keskkonnaseisundist. Põllumajandusmaastikul asuvate maastikuelementide määratlemise ja kaitsmise eesmärk on säilitada maastiku ja looduskeskkonna mitmekesisust ja elurikkust. Paragrahvis 4 sätestatud maastikuelemendid arvatakse toetusõigusliku põllumajandusmaa hulka ja toetuste taotlejatel on kohustus neid elemente säilitada. Toetusõigusliku Põllumajandusmaa hulka saab arvata ka mitu vahetult üksteise kõrval asetsevat maastikuelementi nt kiviaed-puude rida või hekk-kraav. Kõrvutiasetsevad maastikuelemendid peavad olema üksteisest selgesti eristatavad. Maastikuelementide haldamise ja järelevalve üle peab arvestust PRIA. Lõigetes 1 – 6 nimetatud taotleja valduses asuvad maastikuelemendid, milleks on põllusaar, metsasiil, puude rida, hekk, eesvoolud ja kraavid ning kiviaiad, kaardistatakse koostöös taotleja ja PRIAga, kusjuures taotlejal on kohustus PRIAle teada anda oma kasutuses oleval põllumajandusmaal esinevatest

maastikuelementidest. Maastikuelementide kaardistamine on planeeritud alustatakse 2014. aasta sügisperioodi. Täpsem teatamise kord ja elementide kaardile kandmise kord sätestatakse „Põllumassiivi piiripunktide määramise, põllumassiivi kaardi koostamise ning põllumassiivile numberkoodi andmise ja pindala määramise kord ning põllumassiivi kasutamise kohta esitatavad andmed ja nende esitamise kord” määruuses. Seoses põllumajanduse otsetoetuste meetmete so kliimat ja keskkonda säästvate põllumajandustavade (*nn rohestamine*) alameetme ökoloogilise kasutuseesmärgiga maa-alade rakendumisega alates 01.01.2015, on võimalik eelpool nimetatud HPK elemente arvesse võtta ökoalade 5% kohustuse täitmisel. Taotleja saab lõigetes 1 – 6 nimetatud maastikuelemente soovi korral arvestada oma ökoloogilise kasutuseesmärgiga maa-alade hulka juhul, kui maastikuelement on seotud tema põllumaaga. Kui taotlejast sõltumatutel asjaoludel on toimunud maastikuelemendi rikkumine või eemaldamine, siis taotleja peab teavitama sellest koheselt PRIAt.

Lõikes 1 sätestatakse, et põllumaal tuleb säilitada 0,01 kuni 0,5 hektari suurune põõsaste või puudega põllusaar, kus võivad esineda põõsastikud, puudesalud, kivid või muu looduslik taimkate ning see maa-ala peab olema selgesti eristatav ümbritsevast põllumaast. Põllusaar võib olla igasuguse kujuga kuni 0,5 hektari suurune loodusliku taimestiku ja päritoluga maastikuelement. Nõude täitmise kontrollimisel lähtutakse sellest, et säilitatud oleks tervik. Säilitada ei ole vaja iga puud ja põõsast eraldi ja lubatud on teha vajalikke hooldustöid ilma üldilmet oluliselt kahjustamata. Hukkunud puud asendada ei ole vaja.

Lõikes 2 sätestatakse, et põllumaal tuleb säilitada minimaalselt 20 meetri pikkune ja maksimaalselt 30 meetri laiune metsasiil, mis on selgesti eristatav ümbritsevast põllumaast. Erandina võib olla metsasiil maksimaalselt 30 meetri ulatuses kokkupuutes põllumassiivi piiriga. Metsasiilu all mõeldakse eelkõige puudest koosnevaid kitsaid kuni 30 m laiuseid põllumaal asuvaid metsaribasid, mis ei sobi põllusaare kriteeriumite alla. Metsasiil võib asuda põllumaa keskel nii, et ei puutu ühestki servast põllumassiiviga kokku või puutub põllumassiivi piiriga kokku oma kitsamast servast mitte rohkem kui 30 m ulatuses. Nõue täitmise kontrollimisel lähtutakse sellest, et säilitatud oleks tervik. Säilitada ei ole vaja iga puud ja põõsast eraldi ja lubatud on teha vajalikke hooldustöid ilma üldilmet oluliselt kahjustamata. Üksikuid hukkunud puud asendada ei ole vaja.

Lõikes 3 sätestatakse, et põllumajandusmaa servas ja sellega külgneval alal tuleb säilitada selgesti eristatav puude rida, mis on minimaalselt 20 meetri pikkune ning kus puude tiheduseks on 3 puud igal 10 meetril. Puude rea minimaalne suurus on 0,01 hektarit, mis arvestatakse võrade ulatuse põhjal. Puude reaks ei arvata põllumassiivi ja metsa vahel asuvat puude rida. Puude reaks ei loeta puud, mis asuvad eesvoolu või kuivenduskraavi pervel või nõlval. Puude reas tuleb hukkunud puud asendada nii, et säiliks tervik vastavalt kehtestatud minimaalsetele nõuetele. Säilitada tuleb põllumajandusmaaga vahetult külgnev puude rida, mis arvatakse toetusõigusliku põllumajandusmaa osaks ja mida edaspidi nimetatakse põllumajandusmaa servas olevaks puude reaks.

Lõikes 4 sätestatakse, et põllumajandusmaa servas ja sellega külgneval alal tuleb säilitada selgesti eristatav puude või põõsastega hekk, mis on minimaalselt 0,01 hektari suurune ja 20 meetri pikkune ning maksimaalselt 10 meetri laiune. Hekiks ei

arvata põllumassiivi ja metsa vahel asuvad hekki. Hekiks ei loeta puid ja põõsaid, mis asuvad eesvoolu või kuivenduskraavi pervel või nõlval. Hekis tuleb hukkunud puud või põõsad asendada nii, et säiliks tervik vastavalt kehtestatud minimaalsetele nõuetele. Kuni 2 meetriseid heki katkestusi ei loeta heki katkemiseks. Hekiks loetakse ka esimesel aastal rajatud hekk. Säilitada tuleb põllumajandusmaaga vahetult külgnev hekk, mis arvatakse toetusõigusliku põllumajandusmaa osaks ja mida edaspidi nimetatakse põllumajandusmaa servas olevaks hekiks.

Lõikes 5 sätestatakse, et põllumaa puhul tuleb lõikes 3 nimetatud puude rida ja lõikes 4 nimetatud hekk säilitada kogu põllumaa maa-alal. See tähendab, et põllumaa puhul tuleb lisaks põllu servas asuvale puude reale või hekile säilitada ka põllumaa maa-ala sees asuv puude rida või hekk.

Lõikes 6 sätestatakse, et põllumajandusmaal ja põllumajandusmaaga külgneval alal tuleb säilitada alla 10 km² valgalaga eesvoolud ja maaparandussüsteemi maa-alal paiknevad kuivenduskraavid. Nõudega ei ole hõlmatud kraavid, mis ei asu maatulundusmaal, vaid on „muul maal“ ja ei ole maaparandussüsteemi osad. Toetusõigusliku maa osaks arvatakse eesvoolud ja kuivenduskraavid kuni 12 meetri ulatuses. Kraavi ja põllu vahele ei tohi jääda üle 2 m puittaimestikku. Maastikuelemendi säilitamise nõude täitmise kontrollimisel loetakse säilitatuks eesvool ja kuivenduskraav, mis täidab maaparanduslikku eesmärki olenemata hooldustööde teostamise tasemest. Kraavi säilitatuks lugemisel ei kontrollita nõuetekohaste maaparanduslike hooldustööde tegemist ja taimestiku esinemist kraavi pervel või nõlval.

Lõikes 7 sätestatakse, et põllumajandusmaal ja põllumajandusmaaga külgneval alal tuleb säilitada Maaelu arengukava 2007-2013 ja Maaelu arengukava 2014-2020 kiviaia taastamise toetuse raames taastatud kiviaed või taastatav kiviaed, samuti pärandkultuuriobjektina kaardistatud kiviaed. Kiviaiale on kehtestatud järgnevad miinimum ja maksimum mõõdud: minimaalne laius 50 cm, maksimaalne laius 280 cm, minimaalne kõrgus 30 cm ja maksimaalne kõrgus 170 cm. Pärandkultuuriobjektina määratletud kiviaiad on üle Eesti kaardistatud ning vastav kaardikiht on kõigile avalikult kasutatav ning kättesaadav Maa-ameti kaardirakenduses. Nimetatud kaardikiht on lisatud ka PRIA kodulehel asuvale põllumassiivide kaardikihile ning e-PRIA kasutajatele nähtavad ka oma põllumassiivide kaardil. Toetusega rajatud või taastatud kiviaedade säilimise kontrollimisel lähtutakse samadest kontrollikriteeriumitest, mis on sätestatud toetusega rajatud või taastatud kiviaia säilitamisele. Pärandkultuuriobjektina määratletud kiviaedade puhul on oluline, et objekt oma ajaloolises väärtuses samal kohal säilitataks. Pärandkultuuriobjektina määratletud kiviaiale võib taotleja kiviaia taastamise toetust ja taastada kiviaed samale kohale. Sel juhul ei pea seda kiviaeda säilitama algses olekus ning nõue loetakse täidetuks kui säilitatakse taastatud kiviaed.

Lõikes 8 sätestatakse, et põllumajandusmaal tuleb säilitada looduskaitseaduse § 4 lg 1 alusel kaitse all olev looduse üksikobjekt, mis on üksik puu, kivi (sh rahn või kivikülv) ja allikas. Analoogne nõue on maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõudena kehtinud alates 1. jaanuarist 2010. a. Nüüdset toome nõude sõnastuses välja konkreetsed looduse üksikobjektid, mis põllumajandusmaal esineda võivad ja nendeks on üksik puu, kivi, rahn või kivikülv ja allikas. Nimetatud looduse üksikobjektid on kaardistatud ja taotlejale kättesaadavad

nii Maa-ameti kaardirakendusest, EELIS andmebaasist kui ka PRIA põllumassiivide veebikaardil. E-PRIA kaudu taotlejatele on looduse üksikobjektid nähtavad ka oma põllumassiivide kaardil.

Lõikes 9 sätestatakse, et põllumajandusmaal tuleb säilitada muinsuskaitseaduse § 3 lg 2 sätestatud kinnismälestis, mis on matusepaik, muistne põld, lohukivi, kultusekoht, tee ja sild. Analoogne nõue on maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõudena kehtinud alates 1. jaanuarist 2010. a. Analoogselt looduse üksikobjektidele, toome nüüdsest nõude sõnastuses välja konkreetsed kinnismälestise liigid, mis võivad põllumajandusmaaga seoses esineda ning nendeks on matusepaik, muistne põld, ohvrikivi, kultusekoht, tee ja sild. Nimetatud kinnismälestised on kaardistatud ja leitavad nii Maa-ameti kaardirakendusest kui ka PRIA põllumassiivide veebikaardi arheoloogiamälestiste kaardikihilt. E-PRIA kaudu taotlejatele on looduse üksikobjektid nähtavad ka oma põllumassiivide kaardil.

Lõikes 10 sätestatakse, et põllumajandusmaal tuleb säilitada pärandkultuuriobjektina kaardistatud mälestuskivi, pärimustega allikas, puu, kivisild, kivitruup, munakivitee, ja karjatanum. Aastatel 2006 – 2011 toimus üle Eesti pärandkultuuriobjektide kaardistamine ning loodi andmebaas Maa-ameti kaardirakenduse juurde. Selleks, et pärandkultuuri objektid teadmatuses või niisama hooletusest ei hävineks, on oluline maaomanike ja maastikul tegutsejate teadlikkus nende väärtuslike objektide olemasolust. Alates 2015 oleme maastikuelemendina säilitamist vajavate objektide hulka arvanud ka pärandkultuuriobjektid, millel on otsene seos põllumajandusmaa või põllumajandustegevusega. Oma valduses olevad pärandkultuuriobjektid leiab Maa-ameti kaardirakendusest ja ka PRIA põllumassiivide veebikaardilt ning need elemendid saab arvata oma toetusõigusliku põllumajandusmaa hulka.

Lõikes 11 sätestatakse, et lõigetes 3, 4, 5, 8 ja 10 nimetatud puude rea, heki või üksiku puu hoolduslõikus või pügamine on keelatud lindude pesitsemise ja poegade üleskasvatamise ajal ning on lubatud alates 10. augustist. Sisuliselt on tegemist loodusliku linnustiku kaitse direktiivist 2009/147/EÜ tuleneva kohustusega ja Eestis looduskaitseaduse § 55 lõikes 6¹ kehtestatud nõudega, mis on sätestavad lindude pesitsemise ja poegade üleskasvatamise kaitse nõuded. Siin määruses kehtestatud nõudega sätestatakse konkreetne kuupäev, millest varem ei tohi maastikuelementidena määratletud puid ja hekke pügada, et kaitsta lindude pesitsemist ja poegade üleskasvatamist. Mõistlik hekkide ja puude lõikamise või pügamise aeg ongi sügisel ning ei ole vajadust seda teha kevadel või suve esimeses pooles.

Lõikes 12 sätestatakse, et põllumajandusmaal rakendatakse Maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seaduse 6. peatükis sätestatud tuulekaera tõrjeabinõusid. Kui põllumajandusmaal esineb tuulekaera, esitab taotleja Põllumajandusametile viivitamata, kuid hiljemalt 31. juuliks, põllumajandusministri 27. detsembri 2004. a määruse nr 196 “Tuulekaera tõrjeabinõud” lisas 1 toodud vormi kohase teatise tuulekaera esinemise kohta. Tuulekaerast teatamise nõue on maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõudena kehtinud ligi 10 aastat. Kuna tuulekaer on jätkuvalt Eestis laialt levinud ja tuleb rakendada meetmeid tuulekaera leviku vältimiseks, kehtib tuulekaerast teatamise nõue ka edaspidi. PRIA koostab nende taotlejate loetelu, kelle põllul avastati kohapealse kontrolli käigus

tuulekaera esinemine, ja asjakohaste põldude loetelu, ning esitab selle Põllumajandusametile 15. oktoobriks. Põllumajandusamet kontrollib, kas loetelus märgitud põldude kohta on 31. juuliks esitatud tuulekaera esinemise teatis, ja edastab kontrolli tulemused PRIA-le loetelu saamisest arvates kümne tööpäeva jooksul.

Lõikes 13 sätestatakse, et põllumajandusmaal või põllumajandusmaaga külgneval alal esinevast karuputke võõrliigist, mille kohta ei ole Maa-ameti andmeid, tuleb hiljemalt 31. maiks esitada lisas 3 toodud vormi kohane teatis Keskkonnaametile. Suures enamuses on Keskkonnaametil karuputke võõrliigi esinemise kohad juba kaardistatud ja kantud Maa-ameti geoportaali karuputke rakendusse ning üldjuhul on nendel maadel karuputke tõrje meetod maaomanikuga ka kokku lepitud. Nõude kehtestamise eesmärk on toetuste taotlejate tähelepanu juhtimine karuputke võõrliikide esinemise probleemile ning vajadusele tegeleda tõrjega. Toetuste taotleja peaks kontrollima oma valduses olevaid põllumajandusmaid ja põllumajandusmaaga külgnevaid alasid ning karuputke esinemise korral kontrollima, kas koloonia on geoportaali karuputke rakendusse märgitud. Kui ei ole, siis tuleb täita käesoleva määruse lisas olev teatis ning esitada see Keskkonnaametile. Põllumajandusmaaga külgneva ala all mõeldakse vahetult põllumajandusmaaga kokkupuutes olevaid karuputke esinemiskohti, kuid soovitatav on Keskkonnaametile teada anda ka põllumajandusmaast kaugemal olevatest karuputke esinemise kohtadest. Eestis esinevad karuputke võõrliigid on Sosnovski karuputk, hiid-karuputk ja pärsia karuputk. Eestis esineb ka nt siberi karuputk, mis ei ole võõrliik, mille levik ei ole inimesele ega loodusele kahjulik ja mida ei ole vaja tõrjuda. Kui on raskusi karuputke liigi määramisel, on kindlam esitada teatis või konsulteerida Keskkonnaametiga. Teatises teeb taotleja ise valiku või vajadusel konsulteerib Keskkonnaametiga, kas ta tegeleb karuputke tõrjega ise või laseb Keskkonnaametil tõrje tellida. Kui toetuse saaja tegeleb karuputke tõrjega ise, siis tuleks tal tutvuda Keskkonnaameti kodulehel avaldatud juhendiga. Kui tegemist on mahepõllumajanduslikult tunnustatud ettevõtte põllumajandusmaaga, siis tuleb kasutada mahetootmises aktsepteeritavat tõrjemeetodit, milleks on nt käsitsi kaevamine või õisikute lõikamine.

III Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõuga tehtavad muudatused on kooskõlas Euroopa Liidu õigusega. Eelnõu vastab Euroopa parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) nr 1306/2013 ühise põllumajanduspoliitika rahastamise, haldamise ja seire kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 352/78, (EÜ) nr 165/94, (EÜ) nr 2799/98, (EÜ) nr 814/2000, (EÜ) nr 1290/2005 ja (EÜ) nr 485/2008.

IV Määruse mõjud

Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuete kehtestamisel on positiivne mõju põllumajandusmaade ja põllumajandustegevusega seotud loodus- ja elukeskkonna säilimisele. Määrusega kehtestatavad vee- ja mullakaitse nõuded, seadusega kaitse all olevate maastikuelementide säilitamise nõue ja tuulekaera esinemisest teatamine on maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuetena kehtinud ka seni. Põllumajandusmaa kasutaja ja toetuste taotleja jaoks on uuteks nõueteks põllusaare, metsasiilu, puude rea, heki, eesvoolude, kuivenduskraavide ja kiviaedade säilitamine, puude rea ja hekkide pügamise keeld

ning karuputke esinemisest teatamine. Kehtestatavad maastikuelementide säilitamise nõuded aitavad kaasa põllumajandusega seotud maastiku ja looduse mitmekesisuse säilimisele ja maade kasutajate jaoks ei too kaasa otseseid lisakohustusi ega piiranguid senisele tegevusele. Kuna määrusega sätestatud maastikuelemendid saab arvata oma toetusõigusliku maa osaks ja enamuse neist elementidest saab arvestada ka otsetoetustega seotud ökoloogilise kasutuseesmärgiga ala hulka, siis maade kasutajatel on ka suurem motivatsioon neid elemente omada ja säilitada.

V Määruse rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse rakendamisega ei kaasne lisakulutusi riigieelarvest.

VI Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse õigusaktide eelnõude infosüsteemi EIS kaudu kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile ja Keskkonnaministeeriumile. Eelnõu koostamisse on olnud kaasatud Keskkonnaministeerium, Keskkonnainspeksioon, Keskkonnaamet ning Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet, kes on olulised osapooled sätestatud nõuete väljatöötamisel ja määruse rakendamisel. Uute nõuete väljatöötamisse, milleks on eelkõige maastikuelemendid, on kaasatud ja küsitud arvamust põllumajandustootjate organisatsioonidelt.